

Scriptie: Criminal Minds

Liberal Arts & Sciences

Politieke Geschiedenis & Internationale Betrekkingen

Deadline: 17-01-2014

Begeleider: Willemijn Ruberg

Universiteit Utrecht

Normen en waarden ten aanzien van tbs en de maatschappij

Tbs-discours in *de Telegraaf* en *NRC Handelsblad* vergeleken in de periode 1990-1994

Josefien van Marlen

3463478

3463478@students.uu.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1.0 Tbs-systeem	8
1.1 Geschiedenis tbs	8
1.2 Huidige tbs-maatregel	9
1.3 Waarom tbs	10
1.4 Tbs en maatschappij	13
2.0 Mediabeeldvorming & tbs	15
2.1 Mediabeeldvorming	15
2.2 Tbs-discours: <i>De Telegraaf</i> en <i>NRC Handelsblad</i> vergeleken	16
2.2.1 Noël H.	17
2.2.2 Ronald S.	19
2.2.3 Wim D.	20
2.2.4 John van I. & Michel V.	21
2.2.5 Mohammed B.	22
3.0 Beoordeling	25
4.0 Bibliografie	26
5.0 Bijlagen	29

Inleiding

Op 2 april 2010 meldde een krantenartikel in het dagblad *Trouw* dat verdachten vaker af zouden zien van tbs-onderzoek. Advocaten zouden hun cliënten vaker adviseren om niet mee te werken aan psychiatrisch onderzoek, omdat de tbs-oplegging als een ongewenste maatregel wordt ervaren. Dat de ‘terbeschikkingstelling’-maatregel een negatief imago heeft gekregen heeft volgens dit krantenartikel te maken met een strenger regime ten aanzien van verlof, waardoor tbs steeds meer is gaan lijken op volledige opsluiting.¹ Uit onderzoek van Leo van der Geest blijkt dat het negatieve imago ten aanzien van tbs zijn oorsprong heeft in de onzekere duur. Tbs zou lange wachttijden hebben, oplopende behandelduren en er zou een groter risico zijn dan vroeger om op een longstay-afdeling te worden geplaatst, wat gezien wordt als ‘verkapt levenslang’. Een lange, maar in ieder geval eindige, gevangenisstraf wordt door verdachten en hun advocaten geprefereerd boven een tbs-oplegging.²

Op 31 augustus 2010 werd er wederom een artikel in *Trouw* gepubliceerd, waarin getracht werd een verklaring te geven voor dit imagoprobleem van tbs. In dit artikel wordt geclaimd dat het negatieve imago zijn oorsprong heeft in ‘eerdere breed uitgemeten incidenten’ omtrent tbs’ers die tijdens hun verlof zijn ontsnapt.³ In 2004 en 2005 zijn enkele gevallen van ontsnapte tbs’ers breed in de media besproken omdat er sprake was van escalatie en ernstige recidive. Een voorbeeld van een dergelijk recidief incident is de ontsnapping van Wilhelm S. die in 2005 ontsnapte op de terugweg van een begeleid verlof en vervolgens een 73-jarige vrouw vermoordde.⁴ Minister Donner besloot, als reactie op de ontsnapping en ernstige recidive van Wilhelm S., alle verloven in de betreffende tbs-kliniek in te trekken.⁵

De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling stelt dat het een vaak voorkomend verschijnsel is dat ernstige problemen of incidenten leiden tot ‘de roep om krachtdadig handelen via grootschalige systeemwijzigingen’.⁶ Uit het onderzoeksrapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum blijkt dat ‘de publieke opinie veelal sterk wordt beïnvloed door incidentele, ernstige en aangrijpende delicten die zijn gepleegd door ex-terbeschikkinggestelden’ en dat ‘dergelijke prominent in de publiciteit opspelende

---

¹ Onbekend, ‘Verdachte ziet vaker af van tbs-onderzoek’ *Trouw*, 02-04-2010.

² L. van der Geest, K.P.M.A. Muis, ‘TBS uit de gratie’ *Nyfer* (2009) 3.

³ N. de Fijter, ‘Het imagoprobleem van tbs heeft grote gevolgen’ *Trouw*, 31-08-2010.

⁴ Onbekend, ‘Directeur tbs-kliniek stapt op’ *Algemeen Dagblad*, 27-07-2005.

⁵ *Ibidem*, 27-07-2005.

⁶ Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, *Ontsnappen aan medialogica* (Amsterdam, 2006) 21.

incidenten dreigen een realistisch zicht op de effecten van de tbs-maatregel te vertroebelen'.⁷ In het onderzoek van Muis en Van der Geest wordt de kracht van de media benadrukt, zij claimen dat de maatschappelijke onrust ten aanzien van de ontsnappingen van enkele recidive tbs'ers in 2004 en 2005 zelfs is aangewakkerd door de media.⁸ Ten aanzien van de huidige problematiek omtrent tbs valt te stellen dat recidive incidenten, die onder andere in de media breed worden uitgemeten, hebben geleid tot een klinkende roep om strengere straffen, waardoor verlofaanvragen aan banden zijn gelegd en tbs een negatief imago heeft gekregen.

Om de huidige problematiek omtrent tbs te kunnen begrijpen is het belangrijk om kennis te hebben van de geschiedenis van tbs. Vanaf het begin van de invoering van tbs werd door middel van een strafrechtelijke maatregel in plaats van gevangenisstraf gepoogd geesteszieke criminelen te behandelen en te genezen. Vanaf de jaren 1960 kwamen echter steeds meer berichten naar buiten over de slechte omstandigheden in tbr-klinieken. Dit leidde tot nieuwe investeringen en verbeteringen ten aanzien van deze klinieken, tot aan het einde van de jaren zeventig.⁹ Eind jaren tachtig veranderde het systeem wederom ingrijpend, in 1988 werd de naam van 'tbr' naar 'tbs' gewijzigd en werd de wet aangepast om de voorwaarden voor oplegging aan te scherpen.¹⁰ De periode na 1988 is naar mijn mening een interessante periode binnen de geschiedenis van tbs omdat 1988 als omslagpunt wordt gekenmerkt en omdat de gemaakte aanpassingen die in 1988 werden ingevoerd een vrijwel laatste bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van een tbs-systeem zoals dat nu in Nederland wordt toegepast.¹¹

De ontwikkelingen van het tbs-systeem zijn zowel vóór als na 1988 vanuit verschillende disciplines geanalyseerd en onderzocht. Voormalig onderzoeker bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ed. Leuw heeft bijvoorbeeld vanuit criminologisch oogpunt gekeken naar patronen, trends en processen en de inschatting van gevaar in de periode van 1989-1993.¹² In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar ontwikkelingen van recidive over een langere termijn na ontslag uit de tbs, om een

---

⁷ E. Leuw, e.a., *Recidive na de tbs: patronen, trends en processen en de inschatting van gevaar* (Den Haag, 1999) 9.

⁸ L. van der Geest & K.P.M.A Muis, 'TBS uit de gratie' *Nyfer* (2009) 4.

⁹ VPRO, Terbeschikkinggesteld (13 februari 2004).

¹⁰ M.J.F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (Baarn, 2012) 17.

¹¹ M.J.F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 16.

¹² E. Leuw, e.a., *Recidive na de tbs* (1999) 9.

uiteindelijke aanbeveling te doen over hoe het risico op ernstige recidive na tbs wellicht kan worden verkleind.¹³ De ontwikkelingen ten aanzien van het tbr- en tbs-systeem zijn vanuit rechtshistorisch oogpunt onderzocht door E. Hofstee.¹⁴ Voormalig afdelingshoofd van de Mesdagkliniek J.A. van Vliet heeft een promotieonderzoek gedaan naar de organisatie van tbs en hierbij gekeken naar de relatie tussen tbs, geestelijke gezondheidszorg en strafrechtspleging.¹⁵ Daarnaast heeft M.J.F. van der Wolf in zijn promotieonderzoek gekeken naar de ontstaansgeschiedenis van tbs en discoursen ten aanzien van tbs in Kamerstukken, beleidsstukken, beleidsonderzoeken en wetenschappelijke en journalistieke bronnen in de periode van 1988 tot 2012 geanalyseerd.¹⁶

Toch blijkt uit het rapport van Muis en Van der Geest dat voornamelijk krantenartikelen een belangrijke rol spelen in de maatschappelijke beeldvorming over tbs. In dit onderzoek ga ik daarom gericht kijken naar beeldvorming over tbs middels het analyseren van het discours ten aanzien van tbs in enkele krantenartikelen uit de periode van 1990 tot 1994. Een discoursanalyse betekent volgens T.A. van Dijk onder andere ‘the interest for various phenomena of language use, texts, conversational interaction, of communicative events’ en hij claimt dat discours vanuit verschillende disciplines bekeken kan worden, waarbij de analyse vanuit deze verschillende disciplines een ander doel kan hebben.¹⁷ In dit onderzoek wordt het tbs-discours vanuit een sociaalhistorische invalshoek geanalyseerd, omdat de nadruk komt te liggen op het analyseren van onderliggende normen en waarden ten aanzien van tbs en de maatschappij in de periode 1990 tot 1994.

In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar de Nederlandse beeldvorming ten aanzien van tbs, omdat de terbeschikkingstellingmaatregel een Nederlands verschijnsel is en deze nergens ter wereld op eenzelfde manier voorkomt. Mijn onderzoek zal daarom beperkt zijn tot Nederland. Om de kracht van mediaberichten ten aanzien van beeldvorming in deze periode te kunnen analyseren kan er naar mijn mening het best gekeken worden naar berichten uit de massamedia. Dagbladen waren in de jaren negentig een van de grootste massamedia en omdat *De Telegraaf* vergeleken met andere landelijke dagbladen het meest werd gelezen heb ik ervoor gekozen om krantenartikelen uit dit dagblad te analyseren.

---

¹³ E. Leuw, e.a., *Recidive na de tbs* (1999) 1.

¹⁴ E. Hofstee, *TBR en TBS: de TBR in rechtshistorisch perspectief* (Arnhem, 1987) 17.

¹⁵ J.A. van Vliet, *De tbs in zijn maatschappelijke context: de relatie tussen psychiatrie en algemene geestelijke gezondheidszorg* (Nijmegen, 2006) 1.

¹⁶ M.J.F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 8.

¹⁷ T.A. van Dijk, *Handbook of discourse analysis* Vol. I (New York, 1985) xi.

Dagblad *De Telegraaf* wordt ook wel als ‘populaire’ krant en ‘sensatiepers’ gezien en om te voorkomen dat dit onderzoek een te eenzijdig beeld geeft over beeldvorming van tbs in kranten heb ik besloten om krantenartikelen te vergelijken. *NRC Handelsblad* is net als *De Telegraaf* een groot Nederlands dagblad met veel lezers en wordt doorgaans tot de kwaliteitskranten gerekend.¹⁸ Ik heb er daarom voor gekozen krantenartikelen uit *De Telegraaf* te vergelijken met krantenartikelen uit *NRC Handelsblad*. In dit onderzoek wordt dan ook uitgegaan van de assumptie dat de dagbladen die in dit onderzoek worden geanalyseerd op een verschillende manier over tbs zullen schrijven. Het is dan ook interessant om deze verschillen en de betekenis daarvan nader te bekijken. De hoofdvraag waarop ik in dit onderzoek antwoord wil proberen geven luidt dan ook: “In hoeverre was er in de periode 1990-1994 sprake van een verschillend discours ten aanzien van tbs tussen *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad*?”

Om hierop een antwoord te kunnen geven zal in het eerste hoofdstuk in eerste instantie een beschrijvende en theoretische context geschetst worden, waaruit vervolgens de betekenis en ontstaansgeschiedenis van de tbs-maatregel geanalyseerd kan worden. Wat houdt tbs in en hoe is dit systeem tot stand gekomen? Waarom heeft Nederland een dergelijk systeem? Welke ontwikkelingen in veranderende normen en waarden ten aanzien van de maatschappij, criminaliteit en straffen liggen hieraan ten grondslag?

In het tweede hoofdstuk wordt vervolgens gekeken naar tbs en mediabeeldvorming. Op welke manier speelt de media een rol in beeldvorming? Op welke manier werd de tbs-maatregel in de periode 1990-1994 in *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad* gepresenteerd? In hoeverre verschilt het tbs-discours tussen beide kranten? In hoeverre zijn normen en waarden ten aanzien van de maatschappij, criminaliteit en straffen terug te zien in de manier waarop in deze kranten over tbs wordt geschreven? Wat houdt dit in voor de beeldvorming over tbs onder de lezers van deze kranten?

De manier waarop *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad* destijds over het tbs-systeem schreven wordt in het derde hoofdstuk beoordeeld, evenals de plan van aanpak van dit onderzoek. Vanuit deze beoordeling wordt vervolgens een antwoord gegeven op de vraag in hoeverre er in de periode 1990-1994 sprake was van een verschillend discours ten aanzien van tbs tussen beide kranten.

---

¹⁸ P. Bakker & O. Scholten, *Communicatiekaart van Nederland* (Amsterdam, 2009) 19.

1.0 Tbs-systeem

In de inleiding van dit onderzoek wordt geclaimd dat het belangrijk is om kennis te hebben van tbs en de geschiedenis ervan om de huidige problematiek omtrent tbs te kunnen begrijpen. In dit gedeelte van het onderzoek wordt dieper ingegaan op de betekenis en het ontstaan van tbs. Hoe is het huidige tbs-systeem tot stand gekomen? Wat houdt de terbeschikkingstelling-maatregel in? Waarom heeft Nederland een dergelijk systeem? Welke normen en waarden ten aanzien van de maatschappij en straffen liggen ten grondslag aan de tbs-maatregel?

1.1 Geschiedenis tbs

In het Wetboek van Strafrecht, dat in 1886 werd ingevoerd, werden de sancties ‘plaatsing in een rijksopvoedingsgesticht’ en ‘plaatsing in een krankzinnigengesticht’ voor het eerst weergegeven als strafrechtelijke politiemaatregel. Zo werd er gekeken of er sprake was van toerekeningsvatbaarheid of niet en werd er een scheiding gemaakt tussen misdadigers die ‘schuldig’ werden bevonden en geesteszieken die ontoerekeningsvatbaar werden verklaard als het misdrijf vanuit ‘ziekte’ werd gepleegd.¹⁹ Zolang het delict aan de dader kon worden toegerekend behoorde er ook een verdiende straf te worden opgelegd.²⁰ Als er sprake was van ontoerekeningsvatbaarheid werd er een strafmaatregel opgelegd en werden sancties niet met het strafrecht afgedwongen.²¹

Het doel van de oplegging diende ter *“beveiliging van de samenleving tegen de gevaarlijke, psychisch gestoorde delinquent aan wie het feit niet kon worden toegerekend, en in veel mindere mate tot het eigen belang van de betreffende delinquent bij behandeling of verpleging.”*²² De pogingen om geesteszieken vanaf 1886 een verplegingsvorm aan te bieden, om zo mogelijk ‘herstel in den ziekte-toestand te doen intreden’, bleken echter niet effectief. Dit had tot gevolg dat in 1928 de ‘tbr-dwangmaatregel’ in het Wetboek van

---

¹⁹ C. Roodvoets, *TBS: Verdoemd leven* (Haarlem, 2011) 24.

²⁰ E.J. Hofstee, *TBR en TBS* (1987) 20.

²¹ J.N. Ramaer, *Psychiatrische aantekeningen op het ontwerp van wet tot vaststelling van een wetboek van strafregt* (’s Gravenhage, 1880) 74.

²² E.J. Hofstee, *TBR en TBS* (1987) 32.

Strafrecht werd opgenomen. Deze maatregel maakte het mogelijk ‘verminderd toerekeningsvatbaren’ een strafmaatregel op te leggen om de dader zowel een behandeling als een straf op te kunnen leggen.²³ Vanaf 1928 was het dan ook mogelijk om ‘deels’ ontoerekeningsvatbaar verklaard te worden.

Het tbr-systeem was vanaf het moment van invoering in 1928 enorm aan veranderingen onderhevig en ondervond voornamelijk vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw veel kritiek. Zo was er kritiek op het personeelsgebrek in de klinieken, de bouwkundige staat van de klinieken was in veel gevallen inadequaar, er was veel discussie over de mate van effectiviteit van tbr-verlenging en daarnaast werd er kritiek geuit op het gebrek aan plaatsingsruimte, waardoor de doorstroming enorm werd belemmerd.²⁴ Deze kritiekpunten hebben onder meer bijgedragen aan het herzien van het tbr-systeem in 1988, toen dit werd omgezet in ‘tbs’.²⁵ Binnen het vernieuwde tbs-systeem werden de voorwaarden voor oplegging aangescherpt en kwam de nadruk te liggen op het strafrechtelijke karakter van de maatregel.²⁶

1.2 Huidige tbs-maatregel

De voorwaarden die, sinds de invoering van het ‘tbs’ systeem in 1988, verbonden zijn aan het opleggen van een tbs-maatregel staan weergegeven in het Wetboek van Strafrecht. Ten eerste kan tbs sindsdien alleen worden opgelegd als iemand een delict heeft gepleegd waar een minimumstraf van vier jaar wordt geëist.²⁷ Ten tweede zijn er twee soorten tbs-maatregelen te onderscheiden. Zo kan er tbs met bevel tot verpleging worden opgelegd, welke voor een periode van twee jaar wordt opgelegd als er bij de beklagde sprake is van een ernstige psychische stoornis en/of persoonlijkheidsstoornis, waarbij deze stoornis heeft bijgedragen aan het plegen van het delict.²⁸ Tbs kan verlengd worden, steeds met een periode van één of twee jaar, wat inhoudt dat deze maatregel in sommige gevallen een

---

²³ E.J. Hofstee, *TBR en TBS* (1987) 111.

²⁴ E.J. Hofstee, *TBR en TBS* (1987) 373.

²⁵ J.A. van Vliet, *De tbs in zijn maatschappelijke context* (2006) 21-22.

²⁶ M. J. F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 17.

²⁷ Wetboek van Strafrecht, Artikel 37 a 1^e lid sub 1.

²⁸ Wetboek van Strafrecht, Artikel 37 b t/m 37 e.

levenslange opsluiting kan betekenen.²⁹ Ook kan een rechter besluiten om tbs zonder dwangverpleging op te leggen, wat inhoudt dat de veroordeelde onder voorwaarden (zoals verplichte behandeling in een psychiatrisch ziekenhuis) vrijkomt.³⁰ Een rechter beslist uiteindelijk welke vorm van tbs wordt opgelegd op basis van onderzoeken naar de geestsgesteldheid van de aangeklaagde, welke worden uitgevoerd door gedragsdeskundigen zoals psychiaters, psychologen en sociaal werkers, en kan alleen tbs met dwangverpleging opleggen als tenminste twee gedragsdeskundigen hierover een advies hebben gegeven.³¹ Een rechter is dan ook verplicht om deze adviezen mee te nemen in zijn of haar uiteindelijke beslissing en volgt deze adviezen meestal op, maar is daartoe niet verplicht.³²

Of een tbs-maatregel met dwangverpleging opgelegd kan worden hangt af van de mate van ontoerekeningsvatbaarheid van een aangeklaagde. Deze maatregel kan alleen opgelegd worden nadat is aangetoond dat de aangeklaagde (deels) ontoerekeningsvatbaar is, of in ieder geval ten tijde van het plegen van het misdrijf (deels) ontoerekeningsvatbaar was.³³ Het oordelen over de mate van toerekeningsvatbaarheid hangt nauw samen met de mate waarin een persoon schuld heeft aan het gepleegde delict en dus met de mate van verantwoordelijkheid.³⁴

1.3 Waarom tbs

Binnen het huidige tbs-systeem wordt, middels het afwegen van iemands toerekeningsvatbaarheid, geprobeerd een verklaring te geven voor het gepleegde delict. Er wordt een afweging gemaakt of iemand ziek is, schuldig verklaard wordt of deels schuldig verklaard wordt. De tbs-maatregel heeft vervolgens als doel mensen te behandelen die als gevolg van een geestesziekte een delict hebben gepleegd, maar ook om de maatschappij te

---

²⁹ N. van Gemmert, e.a., 'Forensische Zorg in getal' (2011) 13.

³⁰ Wetboek van Strafrecht, Artikel 38 t/m 38 c.

³¹ Wetboek van Strafrecht, Artikel 37 a lid 3 en artikel 37 lid 2.

³² Kamerstukken II 1999-2000, 26 800 VI, nr. 81.

³³ L. Dalhuisen, *Gradaties in toerekeningsvatbaarheid: vergelijking tussen het huidige stelsel met vijf gradaties en het voorstel met drie gradaties van toerekeningsvatbaarheid* (Oisterwijk, 2013) 12-15.

³⁴ H.J.C. van Marle, P.A.M. Mevis & M.J.F. van der Wolf, *Gedragskundige rapportage in het strafrecht* (Kluwer, 2008) 178.

beschermen tegen mensen die delicten plegen.³⁵ Waarom hebben we een dergelijk tbs-systeem in Nederland?

In het verleden werd, op hele andere manieren dan nu, geprobeerd om de maatschappij tegen misdaden te beschermen en werd er, tot ongeveer halverwege de negentiende eeuw, lijfelijk gestraft en was ook de doodstraf een normale strafoplegging.³⁶ Dit valt onder het klassieke strafrecht, waarin dergelijke straffen als afschrikkingsmechanisme dienden.³⁷ Volgens Carolien Roodvoets veranderde het denken over deze strafmethoden gedurende de periode die gekenmerkt wordt als de Verlichting, dit was een stroming die vanaf de negentiende eeuw onder andere grote veranderingen teweeg heeft gebracht op het gebied van politiek en wetenschap.³⁸ Ideeën over ‘het menselijk vermogen om rationeel te denken’ en de drang naar ‘bewijzen’ speelde vanaf het einde van de negentiende eeuw een belangrijke rol in wetenschappelijk onderzoek.³⁹

Zo heeft de Verlichting onder andere bijgedragen aan de totstandkoming van de criminologische wetenschappen. Een van de grondleggers van de criminologie, Cesare Lombroso, verzamelde aan het einde van de negentiende eeuw biologische en medische gegevens van criminaliteit door lichamelijke kenmerken van criminelen te bestuderen. Binnen zijn theorie werd dan ook uitgegaan van de assumptie dat criminaliteit een aangeboren eigenschap was. Op basis van deze onderzoeken concludeerde hij dat criminaliteit voorkwam bij primitieve mensen en dat ‘criminele eigenschappen’ bij criminelen terug te vinden waren.⁴⁰

Deze rationele benadering ten aanzien van criminaliteit werd echter ook op andere manieren geïnterpreteerd. Vanuit de overtuiging dat mensen rationele dieren zijn kon ook worden geclaimd dat zij in staat zouden zijn tot het onderdrukken van neigingen. Vanuit deze beredenering ontstond een nieuw beeld ten aanzien van criminaliteit, wat ook wel als neoklassiek gedachtegoed gekenmerkt wordt. Vanuit deze optiek diende criminaliteit aangepakt te worden door middel van behandeling, verbetering en resocialisatie van

---

³⁵ G. de Jonge, *Bajesboek: handboek voor gedetineerden en TBR-gestelden* (Rotterdam, 1982) 52.

³⁶ C. Roodvoets, *TBS: Verdoemd leven* (2011) 22.

³⁷ M. J. F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 324.

³⁸ C. Roodvoets, *TBS: Verdoemd leven* (2011) 23.

³⁹ J.A. van Hamel, ‘Het onwenschelijke van eene Psychopathen-strafwet’ *Tijdschrift voor Strafrecht* Vol. 13 (1912) 169.

⁴⁰ D.G. Horn, *The Criminal Body: Lombroso and the Anatomy of Deviance* (New York, 2003) 10-11.

misdadigers, in plaats van alleen onschadelijkmaking ten opzichte van de maatschappij.⁴¹ Van der Wolf leverde bewijzen voor het beeld dat de Verlichting heeft bijgedragen aan ontwikkelingen en verbeteringen ten aanzien van straffen, door te claimen dat ‘Verlichte’ begrippen zoals ‘humanisering’ en ‘redelijkheid’ terug te vinden zijn in het *Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland* dat in 1809 werd ingevoerd.⁴² Veranderingen en verbeteringen ten aanzien van gevangenen kunnen vanuit deze context dan ook verklaard worden.

De ontwikkelingen op het gebied van straffen zijn dan ook vanuit een humanistisch perspectief te bekijken. Augustin Hamon citeert forensisch psychiater Marandon de Monteyl in zijn boek *Vrije wil, misdaad en toerekenbaarheid* om het belang van een humanistisch perspectief ten aanzien van misdadigers aan te tonen: “een ieder huisvest in zijn hersenen een misdadiger, die slaapt en wiens ontwaken ten deele afhangt van zijn lethargie (slaaptoestand), ten deele van der graad der aandrift, zoodat de beschuldigde van den dag van morgen, naar de omstandigheden, misschien gij, misschien ik zelf zal zijn”.⁴³ Mededogen ten aanzien van criminelen was vanuit dit perspectief belangrijk omdat iedereen in potentie een crimineel zou kunnen zijn, en dat de keuzes het verschil maakten. Er was sprake van een ‘verbeteringsgedachte’ van waaruit werd geprobeerd criminelen te begeleiden in het onderdrukken van criminele neigingen. Op deze manier werd criminaliteit een maatschappelijk probleem, dat gezamenlijk aangepakt diende te worden.⁴⁴ De positie van zelfontplooiing van het individu stond in de moderne maatschappij centraal, maar kon alleen bereikt worden via ‘*democratic citizenship and civic virtue*’.⁴⁵

Deze ontwikkelingen kunnen dan ook vanuit een ‘deugdelijk’ perspectief geanalyseerd worden. Zo werd de verbeteringsgedachte bijvoorbeeld ook onder de confessionelen binnen de Nederlandse samenleving breed gedragen. Het werd belangrijk geacht begrip op te brengen voor criminelen, daar criminele neigingen in ieder mens aanwezig zouden zijn.⁴⁶ Het ‘zorg dragen’ voor de medemens is een belangrijke christelijke

---

⁴¹ M. J. F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 331.

⁴² M. J. F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 323-325.

⁴³ M. de Monteyl, in: A. Hamon, *Vrije wil, misdaad en toerekenbaarheid* (Amsterdam, 1907) 9.

⁴⁴ M. J. F. van der Wolf, *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (2012) 331.

⁴⁵ H. Oosterhuis, ‘Self-Development and Civic Virtue: Mental Health and Citizenship in the Netherlands (1945-2005) *Osiris* 22:1 (2007) 223. (pp. 223-248)

⁴⁶ I. de Haan, *Het Beginsel van Leven en Wasdom: de constitutie van de Nederlandse Politiek in de Negentiende eeuw* (Amsterdam, 2003)108.

waarde en daarnaast werd het bestrijden van criminaliteit gezien als een maatschappelijke verantwoordelijkheid, omdat het individualisme de ‘ware christelijke samenleving’ ondermijnde.⁴⁷

1.4 Tbs en de maatschappij

Hieruit valt op te maken dat visies over straffen een afgeleide zijn van overtuigingen over hoe de Nederlandse maatschappij eruit zou moeten zien. Straffen hebben dan ook een sterk normatief karakter. Welke normen en waarden ten aanzien van de maatschappij en straffen liggen ten grondslag aan de tbs-maatregel?

Sociaal pedagoog Wildemeersch claimde dat binnen de context van modernisering, en in navolging van het Amerikaanse ‘Planned Change’-denken, inzichten over het beheersbaar maken van sociale veranderingsprocessen werden overgenomen en verder ontwikkeld.⁴⁸ ‘Planned change’ refereert in deze context naar een staat van interventie en betrokkenheid ten opzichte van de maatschappij, met de intentie de samenleving te verbeteren.⁴⁹ Leirman zag deze verbeteringsgedachte in de context van de moderne drang naar zelfbepaling, vanuit een emancipatorische wereldvisie waarin normen en waarden werden nagestreefd binnen samenlevingen.⁵⁰ De tbs-maatregel heeft in deze periode vorm gekregen en valt dan ook te begrijpen vanuit het idee van een Nederland als verbeterbare en maakbare samenleving, een samenleving die controleerbaar hoort te zijn.

Het tbs-systeem dient ten eerste ter bescherming van de samenleving, hierin is de maakbaarheidsgedachte terug te zien. Socioloog Howard Becker claimt in zijn boek *Outsiders: studies in the sociology of deviance*, dat leden van samenlevingen onderling sociale contracten aangaan om maatschappelijke orde te handhaven. Als dit sociale contract geschonden wordt, worden er passende maatregelen genomen.⁵¹ Een tbs-oplegging is een

---

⁴⁷ I. de Haan, *Het Beginsel van Leven en Wasdom* (2003) 109.

⁴⁸ D. Wildemeersch, ‘Een verantwoorde Uitweg Leren: Over sociaal-agogisch handelen in de risicomaatschappij’ in: L. Dekeyser & H. Baert, *Projectonderwijs: Leren en Werken in Groep* (Leuven, 1999) 64.

⁴⁹ R. Lippit, J. Watson & B. Westley, *The Dynamics of Planned Change* in: R. Brotman, ‘The dynamics of Planned Change, by R. Lippit, J. Watson, B. Westley’ *American Sociological Review* 23:3 (1958) 341.

⁵⁰ L. Dekeyser & H. Baert, *Projectonderwijs* (1999) 63.

⁵¹ Becker, H.S., *Outsiders: studies in the sociology of deviance* (New York, 1966) 8-9.

voorbeeld van een maatregel waarmee geprobeerd wordt om maatschappelijke orde te handhaven en zodoende de controle te behouden.

Het tbs-systeem is daarnaast ook gericht op behandeling, dit is zowel terug te zien in de maakbaarheidsgedachte als in de besproken verbeteringsgedachte. De verbeteringsgedachte kwam voort uit een gevoel van verantwoordelijkheid ten opzichte van criminelen, omdat het idee heerste dat ‘criminele neigingen in ieder mens aanwezig konden zijn’.⁵² Er werd afstand genomen van het idee dat criminaliteit iets ziekelijks was. Het humanistisch perspectief is hierin terug te zien, geprobeerd wordt begrip op te brengen voor de ‘misdadiger’ of ‘zieke’. Controle is ook terug te zien in het behandelonderdeel van tbs, mensen dienden criminele neigingen te onderdrukken en dienden deze te leren controleren. Hieraan liggen normen ten aanzien van zelfbeheersing ten grondslag.

Hieruit valt te concluderen dat aan het huidige tbs-systeem normen en waarden ten aanzien van controle, maakbaarheid en zelfbeheersing ten grondslag liggen. Het huidige tbs-systeem is daarnaast ook ontstaan vanuit een humanistisch en perspectief. Middels het tbs-systeem wordt getracht de ‘zieke’ te behandelen en op deze manier de samenleving te verbeteren.

---

⁵² I. de Haan, *Het Beginsel van Leven en Wasdom* (2003) 108.

2.0 Media-beeldvorming en tbs

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar tbs en mediabeeldvorming. In eerste instantie wordt in dit hoofdstuk een theoretisch kader geschetst van waaruit mediabeeldvorming begrepen kan worden. Vervolgens wordt er aan de hand van enkele casussen gekeken naar de manier waarop tbs in de periode van 1990 tot 1994 in *de Telegraaf* en *NRC Handelsblad* werd weergegeven. In hoeverre verschilt het discours ten aanzien van tbs tussen deze kranten en wat betekent dit? In hoeverre zijn normen en waarden ten aanzien van de maatschappij en straffen terug te zien in deze berichten? Wat heeft dit voor effect op beeldvorming over tbs onder de lezers van deze kranten?

2.1 Mediabeeldvorming

Bij het onderzoeken naar de kracht van mediabeeldvorming is het in eerste instantie van belang om te kijken wat deze media tot doel hebben. In dit onderzoek wordt toegespitst op mediabeeldvorming in krantenartikelen uit *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf*. Kranten proberen informatie over te verstrekken en maken hierbij gebruik van foto's en tekst. In dit onderzoek wordt verder niet ingegaan op beeldvorming in kranten ten aanzien van foto's. Volgens B. van Gestel kan beeldvorming op vier verschillende manieren plaatsvinden. Ten eerste vindt beeldvorming plaats van de media ten opzichte van het publiek en de politiek doordat zij de aandacht richten op berichtgeving. In dit onderzoek staat de beeldvorming van media ten opzichte het publiek centraal. Ten tweede kunnen maatschappelijke groeperingen via de media aandacht vragen voor bepaalde zaken. Ten derde zou de politiek via de media aandacht van het publiek kunnen vragen voor bepaalde agendapunten. Als laatste kunnen ook wetenschappelijke analyses van invloed zijn op beeldvorming.⁵³

Een belangrijk concept binnen mediabeeldvorming is 'framing'. Dit concept verwijst naar een vormingssysteem waarin bepaalde onderwerpen door journalisten worden gepresenteerd om door lezers te worden geïnterpreteerd en is van invloed op de beeldvorming van het publiek over een bepaald onderwerp.⁵⁴ 'Frames' kunnen dan gezien

---

⁵³ B. van Gestel, in: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, *Ontsnappen aan medialogica* (2006) 33.

⁵⁴ J. Kitzinger, *Framing and frame analysis*, in: E. Devereux, *Media Studies: Key Issues & Debates* (Londen, 2007) 134-136.

worden als interpretaties van waaruit werkelijkheden begrepen kunnen worden.⁵⁵ Volgens Entman is framing het weergeven van aspecten van een ‘perceived reality’, om deze ‘perceived reality’ te kunnen definiëren, diagnosticeren en beoordelen.⁵⁶

In het eerder besproken onderzoeksrapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum over medialogica ten aanzien van tbs is gekeken in hoeverre in het tbs-debat gebruik wordt gemaakt van ‘frames’. Zo blijkt uit dit rapport dat er in de afgelopen decennia een duidelijke verandering te zien is van een ‘dadergericht correctieperspectief naar een veiligheidsgericht controleperspectief’.⁵⁷ De nadruk ligt meer op het beschermen van de maatschappij, en dus het weer onder controle krijgen van de maatschappij, en minder op het resocialiseren van de dader tenzij de resocialisatie voor het maatschappelijk belang dient. Waar voorheen frames ten aanzien van de positie en welzijn van de dader gebruikt werden blijken nu frames gebruikt te worden ten aanzien van bescherming van de maatschappij.⁵⁸

In dit onderzoek zal het discours ten aanzien van tbs aan de hand van enkele casussen uit *de Telegraaf* en *NRC Handelsblad* geanalyseerd worden aan de hand van deze frames. Zijn de artikelen geschreven vanuit een ‘dadergericht correctieperspectief’ of wordt de nadruk gelegd op een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’? Vanuit de analyse ten aanzien van frames kan vervolgens gekeken worden of er sprake is van een normatief discours ten aanzien van tbs en in hoeverre deze kranten hierin van elkaar verschillen.

2.2 Tbs-discours: de *Telegraaf* en *NRC Handelsblad* vergeleken

Om te kunnen analyseren in hoeverre beide kranten verschillend over tbs’ers schreven in de periode van 1990-1994 is er een selectie gemaakt van de te analyseren krantenberichten. Beide kranten kunnen immers alleen vergeleken worden als er naar dezelfde krantenberichten wordt gekeken. In de wat grotere rechtszaak-artikelen kunnen normatieve discourses ten aanzien van tbs’ers naar mijn mening beter worden geanalyseerd. Daarom zijn korte berichten die betrekking hebben op tbs-opleggingen evenals berichten over het

---

⁵⁵ K. Brants & P. van Praag, *Politiek en media in verwarring: De verkiezingscampagnes in het Lange Jaar 2002* (Amsterdam, 2005) 94.

⁵⁶ R.M., Entman, ‘Framing: Towards clarification of a fractured paradigm’ *Journal of Communication* 43:4 (1993) 52.

⁵⁷ Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, *Ontsnappen aan medialogica* (2006) 19.

⁵⁸ Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, *Ontsnappen aan medialogica* (2006) 19-20.

tbs-systeem op zichzelf in dit onderzoek niet meegenomen. In dit onderzoek worden er vijf verschillende casussen per krant geanalyseerd. Deze tien artikelen zijn in tabellen weergegeven in de bijlage. In dit gedeelte van het onderzoek wordt voor ieder individueel artikel gekeken op welke manier frames gebruikt worden en wat dit betekent.

2.2.1 Noël H.

De eerste casus betreft de twintigjarige Noël H. die in 1990 een twintigjarig meisje heeft verkracht en vermoord. De officier van justitie eiste vijftien jaar cel en tbs.

NRC Handelsblad

In dit artikel wordt uitvoerig verslag gedaan van het misdrijf. *“Toen hij zijn slachtoffer zag lopen, verwondde hij het meisje eerst met een mes en dwong haar mee te gaan naar het bos, waar hij haar verkrachtte en wurgde met een riem.”* Dat er bij Noël H. sprake was van een geestesziekte wordt in dit artikel niet letterlijk zo genoemd, wel wordt genoemd dat Noël H. al jaren fantasieën had om vrouwen te verkrachten. De verklaring voor het gepleegde misdrijf lag volgens het artikel in het feit dat Noël H. Rohypnol (medicijn dat angstdrempels wegneemt) had ingenomen. Angsten hadden hem namelijk altijd tegengehouden om vrouwen te verkrachten, maar doordat hij Rohypnol had genomen ‘kon hij zijn fantasieën in handelingen omzetten’. Volgens districtspsychiater A. van Leeuwen is er sprake van maatschappelijk gevaar ten aanzien van Rohypnol omdat het levensgevaarlijk kan zijn als patiënten hier juist niet van in slaap vallen.⁵⁹

Hieruit kan op worden gemaakt dat dit artikel geschreven is vanuit een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’. Er wordt niet alleen gekeken naar de veiligheid ten opzichte van de maatschappij in relatie tot Noël H. maar ook wordt een link gelegd met andere misdaden als gevolg van Rohypnol. De conclusie uit het artikel is dat Rohypnol moet verdwijnen omdat dit tot nu toe tot enkele misdrijven heeft geleid. Daarnaast is in dit artikel geen duidelijk normatief discours ten opzichte van Noël H. waarneembaar. Het artikel lijkt een zo zakelijk mogelijke weergave van Noël H en het misdrijf te geven.

---

⁵⁹ Onbekend, ‘Officier eist vijftien jaar cel en tbs wegens 'Rohypnol-moord' *NRC Handelsblad*, 05-07-1990.

De Telegraaf

Het artikel in *De Telegraaf* over de rechtszaak van Noël H. beschrijft het misdrijf ook uitvoerig: “*Hij voerde haar mee naar het bos. Daar kondigde hij de verkrachting aan. [...] Na de verkrachting stak hij de brand in zijn hasj pijpje, om in alle rust te overwegen wat de beste manier was om Margot te doden. [...] Het werd wurging, met haar eigen broekriem.*”

Dat er bij Noël H. sprake was van een geestesziekte wordt in dit artikel besproken, er was bij Noël H. sprake van egocentrisme en ‘vroegkinderlijke verlatingsangsten’ die geseksualiseerd waren en overwonnen moesten worden ‘in een vernietigingsdrift en machtsbeleving’. In dit artikel wordt een sterke nadruk gelegd op de categorisering in dader en slachtoffer. Zo zou Noël H. ‘in alle rust’ na hebben gedacht over het ‘executeren’ van zijn slachtoffer. Op basis van de zinsdelen: ‘zij zat ineengedoken, te wachten’, ‘hoe kon Margot Rademakers zoiets vermoeden’ en ‘niet vermoedend dat zij al geen kans meer had’, kan er ook geclaimd worden dat de maatschappij hiertegen beschermd moet worden.⁶⁰

Hieruit kan opgemaakt worden dat in dit artikel aandacht wordt besteed aan het perspectief van de dader en het ‘dadergericht correctieperspectief’ is hierin terug te zien. Er wordt gesproken in termen als ‘ziekelijk’ maar daarnaast ook in termen van ‘gruwelijk’. Dit laat zien dat er een normatieve afkeuring aan dit artikel ten grondslag ligt. Naast het ‘dadergericht correctieperspectief’ is op dit artikel dan ook het ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ van toepassing.

---

⁶⁰ F. Soeteman, ‘Margot moest dood door machtswellust’ *De Telegraaf*, 05-07-1990.

2.2.2 Ronald S.

De tweede casus betreft de rechtszaak rond Ronald S. die had in 1990 bekende tot het plegen van 24 zedendelicten. Op basis van deze misdrijven heeft de officier van justitie zes jaar celstraf en tbs met dwangverpleging geëist.

NRC Handelsblad

De misdadiger Ronald S. wordt in dit artikel weergegeven als ‘ziekelijk’. Er wordt gesproken in termen van ‘toeslaan’, ‘sleuren’ en ‘lokvogels’ en wordt middels dit discours als dierlijk en onberekenbaar gecategoriseerd. Dit komt ook terug in de psychiatrische rapportage over Ronald S. waarin hij als ‘man met twee gezichten’ werd geanalyseerd. Daarnaast wordt in dit artikel gesproken over Ronald S. in termen van genezing: *“Mijn cliënt komt hoe dan ook ooit weer op straat. Het is beter voor iedereen als hij dan genezen is.”*⁶¹

De nadruk ligt dan ook duidelijk op het ziektebeeld van Ronald S. en het gevaar dat hij vormt voor de maatschappij, maar wel met het oog op re-integratie en genezing. Hieruit kan opgemaakt worden dat het ‘dadergericht correctieperspectief’ in dit artikel terug te zien is.

De Telegraaf

Het ziektebeeld van Ronald S. komt in dit artikel sterk naar voren. Ook in dit artikel wordt hij weergegeven als ‘ziekelijk’ en ‘dierlijk’. Dit valt te concluderen doordat er in woorden van ‘besprong’, ‘overal [...] vierde hij zijn lusten bot’, ‘slachtoffer moest [...] zijn lusten bevredigen’ en ‘putte zich uit in gruwelijkste variaties’, wordt gesproken. Hier schuilt dan ook een sterk normatief karakter in ten aanzien van het misdrijf. Daarnaast wordt de strafmaat besproken om de maatschappij en de slachtoffers van Ronald S. ervan te verzekeren dat Ronald S. ‘niet eerdaags weer op straat’ tegengekomen zal worden. Ook wordt hierin gesteld dat eerdere behandelingen niet hebben gewerkt.⁶²

De nadruk ligt op het gevaar dat Ronald S. voor de maatschappij vormt. Er wordt daarnaast ook in sterk normatieve bewoordingen over het misdrijf van Ronald S. gesproken om wellicht te benadrukken dat Ronald S. uit de maatschappij verwijderd moet worden. Daarom is op dit artikel het ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ van toepassing.

---

⁶¹ Onbekend, ‘Zes jaar celstraf en tbs geëist voor verkrachtingen’ *NRC Handelsblad*, 06-11-1990.

⁶² F. Soeteman, ‘Ronald joggend op verkrachterspad’ *De Telegraaf*, 06-11-1990.

2.2.3 Wim D.

Deze casus heeft betrekking op de rechtszaak omtrent Wim D. die in 1991 terecht stond voor ernstige mishandeling en ontucht. Hiertegen werd tbs met dwangverpleging tegen geëist.

NRC Handelsblad

Het ziektebeeld van Wim D. komt in dit artikel terug, hij is: ‘paranoïde schizofreen en volledig ontoerekeningsvatbaar’. Vanuit dit ziektebeeld worden de misdrijven die ‘slechts een bloemlezing zijn’, verklaard en wordt het gevaar dat hij voor de maatschappij vormt enorm benadrukt. Dit komt terug in de woorden: “Hij is zeer gevaarlijk en de kans is groot dat hij opnieuw strafbare feiten zal plegen”.⁶³

Hieruit kan niet worden opgemaakt dat behandeling van Wim D. zou kunnen leiden tot genezing. Het beeld dat geschetst wordt is dan ook vooral gericht op het bewustmaken van het gevaar van Wim D. waaruit geconcludeerd kan worden dat in dit artikel een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ wordt gehanteerd.

De Telegraaf

In dit artikel worden de misdrijven van Wim D. sterk normatief beschreven. Dit is terug te zien in bewoordingen als ‘gruwelijke gekte’ en ‘verschrikkelijk’. De misdrijven worden in relatie gesteld tot de volledige ontoerekeningsvatbaarheid van Wim D. en ook wordt uitgelegd dat dwangverpleging wordt opgelegd ‘wegens het gevaar dat hij blijft opleveren’.

Ook hieruit blijkt dat behandeling alleen vanuit maatschappelijk perspectief wordt gezien omdat de mogelijkheid dat Wim D. genezen kan worden uitgesloten lijkt te zijn. Daarom is ook in deze casus terug te zien dat het artikel vanuit een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ is geschreven.⁶⁴

---

⁶³ Onbekend, ‘Tbs geëist tegen "genezer' wegens mishandeling’ *NRC Handelsblad*, 06-09-1991.

⁶⁴ F. Soedeman, ‘Gekte dreef groep tot kindermishandeling’ *De Telegraaf*, 06-09-1991.

2.2.4 John van I. & Michel V.

Deze casus heeft betrekking op de rechtszaak omtrent John van I. en Michel V. die terecht stonden voor ernstige mishandeling en moord. In deze zaak werd acht jaar celstraf en tbs met dwangverpleging geëist.

NRC Handelsblad

Over de geestesgesteldheid van John I. en Michel V. wordt in dit artikel geen uitspraken gedaan. Het besproken misdrijf wordt op een zakelijke manier besproken en er is geen duidelijk normatief discours waarneembaar in het artikel. De strafmaat wordt besproken en houdt ‘acht jaar gevangenisstraf en terbeschikkingstelling met dwangverpleging’ in.⁶⁵

Omdat er geen uitspraken gedaan worden over de eventuele geestesgesteldheid van de verdachten kan worden geconcludeerd dat dit artikel vooral vanuit een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ geschreven is. De tbs-maatregel dient op het moment van oplegging dan ook ter bescherming van de maatschappij omdat uit de gepleegde misdrijven wel kan worden geconcludeerd dat zij gevaarlijk zijn geweest. Er worden geen uitspraken gedaan over het eventuele toekomstige gevaar van de verdachten.

De Telegraaf

Dit artikel legt een sterke nadruk op categorisering in dader en slachtoffer. John van I. en Michel V. worden ‘moordlustig’ genoemd en het slachtoffer wordt als ‘weerloos’ gekenmerkt. Ook komt hierin een sterk normatieve afkeuring naar voren omdat er gebruik wordt gemaakt van termen als en ‘gruwelijke. De heren worden daarnaast ‘moordlustig’ en ‘beulen’ genoemd waaruit kan worden opgemaakt dat ze als ‘ziekelijk’ en ‘dierlijk’ worden beschouwd.⁶⁶

Op basis van deze analyse valt er dan ook te concluderen dat in dit artikel een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ hanteert omdat er ingespeeld wordt op het gevaar dat zij vormen voor de samenleving. Daarnaast wordt er geen mogelijkheid tot genezing geschetst

---

⁶⁵ Onbekend, ‘Acht jaar en tbs geëist voor moord’ *NRC Handelsblad*, 18-07-1992.

⁶⁶ Onbekend, ‘Doodsbange Roelof doodgemarteld: 8 jaar cel geëist hoofddaders’ *de Telegraaf*, 18-07-1992.

en blijkt uit de normatieve afkeuring die in verschillende bewoordingen terug te vinden is dat er niet vanuit het belang van dader naar genezing wordt gekeken.

2.2.5 Mohammed B.

In deze laatste casus wordt de rechtszaak omtrent Mohammed B. geanalyseerd die in 1994 terecht stond voor moord. Officier van justitie eiste tien jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging.

NRC Handelsblad

Uit de berichtgeving kan worden opgemaakt dat Mohammed B. een ernstige persoonlijkheidsstoornis heeft. Er zijn in dit artikel geen duidelijk normatieve afkeuringen ten aanzien van het misdrijf te vinden. Uit de informatie dat Mohammed B. een ‘wandelende tijdbom’ wordt genoemd samen met de ‘maatschappelijke onrust’ die hij heeft veroorzaakt kan geconcludeerd worden dat Mohammed B. als groot gevaar voor de maatschappij wordt gezien. In dit artikel wordt ook gesteld dat het openbaar ministerie eigenlijk ‘een hogere straf’ had willen eisen, hieruit kan daarnaast ook geconcludeerd worden dat Mohammed B. als groot gevaar voor de samenleving wordt gezien.⁶⁷

Hieruit valt op te maken dat de focus van dit artikel ligt op de weergave van het gevaar van Mohammed B. en niet op eventuele genezing en re-integratie in de maatschappij. Daarom valt er te concluderen dat dit artikel vanuit een ‘veiligheidsgericht controleperspectief’ is geschreven.

De Telegraaf

In dit artikel wordt duidelijk gesteld dat Mohammed B. een gevaar voor de maatschappij te noemen is en dat ‘beveiliging van de maatschappij en vergelding nu op de eerste plaats’ dienen te komen. Dit komt ook terug in het beeld van Mohammed B. als ‘wandelende tijdbom’ dat wordt geschetst. Het ziektebeeld van Mohammed B. komt in het artikel terug in de woorden ‘angst slaat om in woede, en dan valt hij aan’ en zo is er sprake van een ‘ernstige

---

⁶⁷ Onbekend, ‘Eis: 10 jaar voor moord op sigarenboer’ *NRC Handelsblad*, 05-07-1994.

ontwikkelings- en persoonlijkheidsstoornis' die 'intensief moet worden behandeld, omdat anders voor herhaling van ernstige feiten moet worden gevreesd'. Een normatieve afkeuring ten opzichte van Mohammed B. of het gepleegde misdrijf is niet duidelijk terug te vinden, wel is deze afkeuring te vinden in de fout van justitie dat Mohammed B. op verlof was terwijl hij daar niet klaar voor was.⁶⁸

Hieruit kan opgemaakt worden dat ook in dit artikel een 'veiligheidsgericht controleperspectief' wordt gehanteerd omdat de maatschappij beschermd dient te worden tegen verdere recidive. Het gevaar van Mohammed B. wordt duidelijk weergegeven vanuit zijn ziektebeeld en er wordt dan ook niet zo zeer vanuit een sterk veroordelende blik naar het misdrijf gekeken.

Aan de hand van de casusanalyses zijn verschillen en overeenkomsten zichtbaar geworden tussen het discours omtrent tbs in *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf*. Uit het onderzoeksrapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum over medialogica blijkt dat in de onderzochte periode van 2001 tot 2005 de nadruk van berichtgeving over tbs meer is komen te liggen op 'frames' ten aanzien van bescherming van de maatschappij, en dus het weer onder controle krijgen van de maatschappij, en minder op het resocialiseren van de dader.

In dit onderzoek is dit op de periode van 1990 – 1994 toegepast. Hieruit valt te concluderen dat er in de periode van 1990-1994 in de geanalyseerde berichten over tbs grotendeels vanuit een 'veiligheidsgericht controleperspectief' is geschreven over tbs. Alleen in de casus over Noël H. schrijft *De Telegraaf* niet alleen vanuit dit perspectief maar ook vanuit een enigszins 'dadergericht correctieperspectief'. In de casus over Ronald S. lijkt *NRC Handelsblad* daarnaast vanuit een 'dadergericht correctieperspectief' te schrijven.

Ook is er in de krantenartikelen gekeken of er normatieve afkeuringen terug te vinden zijn in het discours omtrent tbs. In *NRC Handelsblad* is dit in geen van de casussen terug te vinden maar in *De Telegraaf* deze normatieve afkeuring in vier van de 5 onderzochte casussen terug te zien. Deze bevindingen staan weergegeven in onderstaande tabel. Voor iedere casus apart wordt zowel het gehanteerde 'frame' als mate van normatieve afkeuring ten opzichte van het discours omtrent het misdrijf hierin weergegeven.

---

⁶⁸ F. Soeteman, 'Eis tien jaar voor moord sigarenman' *de Telegraaf*, 05-07-1994.

Tabel 1. Frames & Normativiteit: *NRC Handelsblad* & *De Telegraaf* vergeleken

	Casus 1	Casus 2	Casus 3	Casus 4	Casus 5
<i>NRC Handelsblad</i>	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • G 	<ul style="list-style-type: none"> • D.C.P. • G 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • G 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • G 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • G
<i>De Telegraaf</i>	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • D.C.P • N 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • N 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • N 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • N 	<ul style="list-style-type: none"> • V.C.P. • G

V.C.P. = ‘veiligheidscontrole perspectief’, D.C.P. = ‘dadergericht controleperspectief’, N = normatieve afkeuring in discours ten aanzien van tbs. G = geen normatieve afkeuring in discours ten aanzien van tbs.

Hieruit kan worden opgemaakt dat onderzochte normen en waarden ten aanzien van tbs zoals beschreven staan in het eerste hoofdstuk van dit onderzoek terug te zien zijn in de manier waarop er in de periode van 1990 tot 1994 over tbs is geschreven in de onderzochte krantenartikelen uit *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf*. De gevonden normen en waarden die ten grondslag liggen aan het huidige tbs-systeem hebben onder andere betrekkingen op controle, maakbaarheid van de samenleving, compassie voor ‘zieken’ en zelfbeheersing. Normen en waarden ten aanzien van controle en de maakbaarheid van de samenleving komen terug in alle onderzochte artikelen. Hieruit kan dan ook worden opgemaakt dat dit in de periode van 1990-1994 voor beide kranten als belangrijke normen en waarden gezien kan worden voor de Nederlandse samenleving in relatie tot tbs.

Ook zijn normen en waarden ten aanzien van compassie voor zieken en ‘zelfbeheersing’ in de beide artikelen terug te zien. *De Telegraaf* maakte in de onderzochte berichten gebruik van een sterk afkeurend discours ten aanzien van de gepleegde misdrijven. *NRC Handelsblad* maakt geen gebruik van een afkeurend normatief discours ten aanzien van de gepleegde misdrijven. Op basis van deze bevindingen kan er geconcludeerd worden dat *De Telegraaf* meer dan *NRC Handelsblad* waarde hecht aan de norm ‘zelfbeheersing’, omdat het gebrek hieraan in de misdrijven sterk afgekeurd wordt. Ten aanzien van beeldvorming kan hierover geconcludeerd worden dat lezers van *De Telegraaf* eerder dan *NRC Handelsblad* in de periode 1990-1994 een gekleuder of normatiever beeld ten aanzien van tbs zouden kunnen hebben omdat hen een normatiever beeld ten aanzien van tbs wordt geschetst.

3.0 Beoordeling

De manier waarop *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad* in de periode van 1990-1994 over het tbs-systeem schreven is duidelijk verschillend gebleken. Waar *De Telegraaf* gebruik maakt van een normatief discours ten aanzien van misdaden en misdadigers die een tbs-oplegging kunnen krijgen houdt *NRC Handelsblad* zich meer op de achtergrond en doet eerder zakelijk verslag over de rechtszaken. De onderzoeksvraag ‘in hoeverre was er in de periode 1990-1994 sprake van een verschillend discours ten aanzien van tbs tussen *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad*’ is hiermee beantwoord.

Weliswaar geeft dit onderzoek wellicht een te simpel beeld van het tbs-discours in deze periode. De conclusies zijn getrokken op basis van vijf casussen. Wellicht zouden deze bevindingen anders zijn geweest als alle berichtgeving uit deze periode aan een discoursanalyse onderhevig zou zijn geweest. Dit biedt dan ook een mogelijkheid tot verder onderzoek. Daarnaast is het analyseren van discours een lastige onderzoeksmethode omdat het relatief inhoudelijk ingaat op woorden in een bepaalde context. Deze methode zou dan ook sterk subjectief van karakter kunnen zijn en dat zou in dit onderzoek dan ook kunnen hebben geleid tot een gekleurde uitkomst van het onderzoek.

Desondanks zijn de normen en waarden ten aanzien van tbs in dit onderzoek door middel van een literatuur analyse onderzocht en zijn deze geanalyseerd in relatie tot berichtgeving in *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf*. Op basis van dit onderzoek lijkt deze relatie aannemelijk.

4.0 Bibliografie

Bakker, P., & Scholten, O., *Communicatiekaart van Nederland* (Amsterdam, 2009).

Becker, H.S., *Outsiders: studies in the sociology of deviance* (New York, 1966).

Brants, K., & Praag, van P., *Politiek en media in verwarring: De verkiezingscampagnes in het Lange Jaar 2002* (Amsterdam, 2005).

Dalhuisen, L., *Gradaties in toerekeningsvatbaarheid: vergelijking tussen het huidige stelsel met vijf gradaties en het voorstel met drie gradaties van toerekeningsvatbaarheid* (Oisterwijk, 2013).

Dekeyser, L., & Baert, H., *Projectonderwijs* (1999).

Dijk, van T.A., *Handbook of discourse analysis* Vol. I (New York, 1985).

Entman, R.M., 'Framing: Towards clarification of a fractured paradigm' *Journal of Communication* 43:4 (1993) p. 51-58.

Fijter, de N., 'Het imagoprobleem van tbs heeft grote gevolgen' *Trouw*, 31-08-2010.

Geest, van der L., K.P.M.A. Muis, 'TBS uit de gratie' *Nyfer* (2009).

Gemmert, van N. e.a., 'Forensische Zorg in getal' (2011).

Gestel, van B., in: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, *Ontsnappen aan medialogica* (2006).

Haan, de I., *Het Beginsel van Leven en Wasdom: de constitutie van de Nederlandse Politiek in de Negentiende eeuw* (Amsterdam, 2003).

Hamel, van J.A., 'Het onwenselijke van eene Psychopathen-strafwet' *Tijdschrift voor Strafrecht* Vol. 13 (1912), p. 149-190.

Hofstee, E., *TBR en TBS: de TBR in rechtshistorisch perspectief* (Arnhem, 1987).

Horn, D.G., *The Criminal Body: Lombroso and the Anatomy of Deviance* (New York, 2003).

Jonge, de G., *Bajesboek: handboek voor gedetineerden en TBR-gestelden* (Rotterdam, 1982).

Kamerstukken II 1999-2000, 26 800 VI, nr. 81.

Leuw, E. e.a., *Recidive na de tbs: patronen, trends en processen en de inschatting van gevaar* (Den Haag, 1999).

Kitzinger, J., *Framing and frame analysis*, in: Devereux, E., *Media Studies: Key Issues & Debates* (Londen, 2007).

Lippit, R., Watson, J. & Westley, B., *The Dynamics of Planned Change* in: R. Brotman, 'The dynamics of Planned Change', by R. Lippit, J. Watson, B. Westley' *American Sociological Review* 23:3 (1958), p. 341-342.

Marle, van H.J.C., Mevis, P.A.M. & Wolf, van der M.J.F., *Gedragskundige rapportage in het strafrecht* (Kluwer, 2008).

Monteyl, de M., in: Hamon, A, *Vrije wil, misdaad en toerekenbaarheid* (Amsterdam, 1907).

Onbekend, 'Acht jaar en tbs geëist voor moord', *NRC Handelsblad*, 18-07-1992.

Onbekend, 'Directeur tbs-kliniek stapt op' *Algemeen Dagblad*, 27-07-2005.

Onbekend, 'Doodsbange Roelof doodgemarteld: 8 jaar cel geëist hoofddaders', *De Telegraaf*, 18-07-1992.

Onbekend, 'Eis: 10 jaar voor moord op sigarenboer', *NRC Handelsblad*, 05-07-1994.

Onbekend, 'Officier eist vijftien jaar cel en tbs wegens 'rohypnol-moord' *NRC Handelsblad*, 05-07-1990.

Onbekend, 'Tbs geëist tegen 'genezer' wegens mishandeling' *NRC Handelsblad*, 06-09-1991.

Onbekend, 'Verdachte ziet vaker af van tbs-onderzoek' *Trouw*, 02-04-2010.

Onbekend, 'Zes jaar celstraf en tbs geëist voor verkrachtingen' *NRC Handelsblad*, 06-11-1990.

Oosterhuis, H., 'Self-Development and Civic Virtue: Mental Health and Citizenship in the Netherlands (1945-2005) *Osiris* 22:1 (2007), p. 223-248.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkelingen, *Ontsnappen aan medialogica* (Amsterdam, 2006).

Ramaer, J.N., *Psychiatrische aantekeningen op het ontwerp van wet tot vaststelling van een wetboek van strafrecht* ('s Gravenhage, 1880).

Roodvoets, C., *TBS: Verdoemd leven* (Haarlem, 2011).

Soeteman, F., 'Eis tien jaar voor moord sigarenman', *De Telegraaf*, 05-07-1994.

Soeteman, F., 'Gekte dreef groep tot kindermishandeling' *De Telegraaf*, 06-09-1991.

Soeteman, F., 'Margot moest dood door machtswellust' *De Telegraaf*, 05-07-1990.

Soeteman, F., 'Ronald joggend op verkrachterspad' *De Telegraaf*, 06-11-1990.

Vliet, van J.A., *De tbs in zijn maatschappelijke context: de relatie tussen psychiatrie en algemene geestelijke gezondheidszorg* (Nijmegen, 2006).

VPRO, Terbeschikkinggesteld (13 februari 2004).

Wetboek van Strafrecht, Artikel 37 a 1° lid sub 1.

Wetboek van Strafrecht, Artikel 37 a lid 3 en artikel 37 lid 2.

Wetboek van Strafrecht, Artikel 37 b t/m 37 e.

Wetboek van Strafrecht, Artikel 38 t/m 38 c.

Wildemeersch, D., 'Een verantwoorde Uitweg Leren: Over sociaal-agogisch handelen in de risicomaatschappij' in: L. Dekeyser & H. Baert, *Projectonderwijs: Leren en Werken in Groep* (Leuven, 1999).

Wolf, van der M.J.F., *TBS: veroordeeld tot vooroordeel* (Baarn, 2012).

5.0 Bijlagen

Bijlage 1: Noël H.

Onbekend, 'Officier eist vijftien jaar cel en tbs wegens 'Rohypnol-moord' NRC Handelsblad (05-07-1990)

De officier van justitie in Maastricht, mr. L. Ummels, heeft gisteren een gevangenisstraf van vijftien jaar en tbs geëist tegen de twintigjarige N. H. uit Schinveld. De man heeft in de nacht van 24 op 25 maart een twintigjarig meisje uit zijn dorp verkracht en vermoord. De details over de manier waarop dit gebeurde waren zo gruwelijk dat de rechtbank besloot een deel van de feiten achter gesloten deuren te behandelen.

De dader liep al jaren rond met het plan een vrouw te verkrachten. 'Het leek me prettig macht over iemand te hebben, iemand te laten doen wat ik wilde, 'heeft hij later tijdens de verhoren verklaard. Ieder weekend ging hij tegen sluitingstijd van de plaatselijke disco's de deur uit op zoek naar een meisje dat alleen naar huis liep. De ene keer dat zich een gunstige gelegenheid had voorgedaan, kon hij echter niet het lef opbrengen. Op 24 maart had H. voor het eerst van zijn leven twee tabletten van het slaapmiddel Rohypnol geslikt en tegen zijn gewoonte in nog eens drie borrels gedronken. De tabletten (in kringen van druggebruikers bekend als 'rooie knollen') had hij gekregen van een vriend. Hij wachtte tot het twee uur was en ging toen op pad, gewapend met twee messen en een luchtdrukpistool. Toen hij zijn slachtoffer zag lopen, verwondde hij het meisje eerst met een mes en dwong haar mee te gaan naar het bos, waar hij haar verkrachtte en wurgde met een riem. Na zijn daad rookte H. bij het lijk een waterpijpe hasj om vervolgens via een omweg naar huis te gaan. Daar rookte hij nog een paar pijpjes en bedacht toen dat zijn slachtoffer misschien niet helemaal dood was. Hij ging terug naar het lijk, verkrachtte het nog eens en bewerkte het met zijn mes.

Volgens districtspsychiater prof. dr. A. van Leeuwen heeft het slikken van de Rohypnol-tabletten tot effect gehad dat H. in een toestand kwam te verkeren waarin handelingen los werden gemaakt van gevoelens: 'Alleen in die toestand kon hij zijn fantasieën in handelingen omzetten.'

Hij omschreef zijn cliënt als een klassiek geval van iemand die zijn angsten probeert om te zetten in dreiging en agressie. 'Om zijn angsten te verdringen had hij steeds sterkere prikkels nodig. Hij ging twee of drie keer per week 's nachts door de bossen wandelen, keek alleen maar naar horrorfilms, liefst vier of vijf op een avond, luisterde naar hard rock of voerde zijn huisdier, een tijgerpython, met ratten en cavia's. Ik denk dat hij nooit van zijn leven zo gelukkig is geweest als op het moment dat hij naast het lijk een waterpijpe zat te roken.' Van Leeuwen herinnerde de rechtbank eraan dat kort geleden in dezelfde rechtszaal een moord onder invloed van Rohypnol was behandeld en dat in Nederland binnenkort nog twee ernstige delicten worden behandeld, waarin het slaapmiddel een belangrijke rol speelt. 'Rohypnol staat erom bekend dat het de angstdrempel wegneemt. In psychiatrische inrichtingen is het altijd beschouwd als een uitstekend middel, omdat de patiënten er zo rustig van worden, maar als je er niet van in slaap valt, kan het levensgevaarlijk zijn. Uit dit soort zaken komt voor mij duidelijk de conclusie naar voren dat Rohypnol moet verdwijnen. Het is een maatschappelijk gevaar, 'aldus van Leeuwen.

F. Soeteman, 'Margot moest dood door machtswellust' de Telegraaf (05-07-1990)

Zielstevreden en voldaan lurkte Noël aan zijn hasjpijpe, op de rand van de bomtrechter in het bos, waar hij zojuist de 20-jarige Margot Rademakers had verkracht en gewurgd. "Hij had zich totaal uitgeleefd, 't Was puur klaarkomen op het geweld en de macht," zei gisteren psychiater prof. dr. A. van Leeuwen in de Maastrichtse rechtszaal. Ik denk dat hij nooit in zijn leven zó gelukkig is geweest..."

Al twee jaar had Noël H. (20) in het Limburgse Schinveld rondgelopen met het plan een vrouw te verkrachten en daarna om het leven te brengen. "Ik vond het een prettige gedachte, macht te kunnen uitoefenen, met iemand te kunnen doen en laten wat je wilt," aldus zijn verklaring. In de nacht van 25 maart zag hij zijn kans schoon. Hij kreeg Margot in het vizier, die een discoavondje achter de rug had. Op een paar honderd meter van haar ouderlijk huis werd zij het slachtoffer van bijna rituele gruwel.

Officier van justitie mr. L. Ummels eiste gisteren naast 15 jaar gevangenisstraf, terbeschikkingstelling met dwangverpleging tegen Noël, die volgens onderzoekers vrij sterk verminderd toerekeningsvatbaar moet zijn geweest. „Koelbloedig en volstrekt zonder mededogen ging hij te werk. Het volkomen willekeurige slachtoffer was voor hem alleen een voorwerp om zijn ziekelijke geweldsfantasieën op uit te leven," zei de officier. Willekeur was er zeker. Het had iedere vrouw kunnen zijn. Achteraf heeft Noël zich afgevraagd: "Waarom is 't mijn moeder niet geweest?" Daarin ligt volgens prof. Van Leeuwen de sleutel tot zijn gedrag. Eigenlijk was het door angst en haat gevoede wraak op zijn

moeder door wie hij zich afgewezen voelde. Hij had zijn vroegkinderlijke (verlatings-angsten) louter geseksualiseerd en moest ze overwinnen in een vernietigingsdrift en machtsbeleving, terwijl zijn angstdrempels nog eens waren geslecht door rohypnoltabletten.

Hoe kon Margot Rademakers zoiets vermoeden, op weg naar huis? In háár angst vroeg ze eerst nog: "Wat wil je?" toen Noël haar had achterhaald en haar al direct met een dolk in de zij had gestoken. Hij zei dat hij wilde praten. Hij voerde haar mee naar het bos. Daar kondigde hij de verkrachting aan.

Bij de bomtrechter beval hij haar zich uit te kleden. "Doe het dan zo vlug mogelijk en doe me geen pijn," zou ze nog hebben gezegd, niet vermoedend dat zij al geen kans meer had. "Ik voelde me machtig. Als een soort heerser over haar lichaam," zei Noël gisteren.

Na de verkrachting stak hij de brand in zijn haspijpe, om in alle rust te overwegen wat de beste manier was om Margot te doden. En zij zat, ineengedoken, te wachten op de onvermoede executie. Het werd wurging, met haar eigen broekriem. Een gruwelijke scene. Het ding brak, maar Noël zette door, boven op haar zittend, slaand en stompnd. Toen stak hij zijn pijpje weer op.

"'t Is geen gevoelloze normloze bruit," zei de psychiater. "Hij maakt juist een bijzonder gevoelige indruk. Maar hij is egocentrisch, heeft een gebrek aan inlevend vermogen. Bovendien had de rohypnol zijn bewustzijn vernauwd. Hij was gefixeerd op het handelen, zonder de context ervan te zien. Als een robot zette hij zijn fantasieën in werkelijkheid om..."

Bijlage 2: Ronald S.

Onbekend, 'Zes jaar celstraf en tbs geëist voor verkrachtingen' *NRC Handelsblad* (06-11-1990)

'Het was net of ik gearresteerd wilde worden. Toen de politie me kwam halen had ik het gevoel: nu ben ik eindelijk van die rottigheid af.' Dit zei gisteren de 29-jarige storingsmonteur R. S. uit Zaanstad die terechtstond voor de Amsterdamse rechtbank wegens verkrachtingen, poging tot verkrachtingen en aanrandingen. Officier van justitie mr. P. Kortenhorst eiste zes jaar gevangenisstraf en terbeschikkingstelling (tbs) met bevel tot verpleging. Hiermee nam hij het advies over van de deskundigen van het Pieter Baan Centrum, de psychiatrische observatiekliniek van Justitie in Utrecht.

De man werd op 13 mei van dit jaar gearresteerd na het verkrachten van een studente in een Amsterdamse studentenflat. Hij heeft bekend vanaf 1985 tot zijn arrestatie 24 zedendelicten te hebben gepleegd. De politie heeft in totaal vijftig zaken tegen S. aangebracht, waarvan het openbaar ministerie er vijf ten laste legde. Deskundigen van het Pieter Baan Centrum hadden geconcludeerd dat S. bij het plegen van de verkrachtingen verminderd toerekeningsvatbaar was. Ook achtten zij de kans op recidive zonder behandeling zeer groot. De raadvrouw van S., mr. A. C. Herweijer, bepleitte behalve tbs een gevangenisstraf van maximaal twee jaar. Volgens Herweijer neemt rendement van een medische behandeling na een langere detentie alleen maar af. 'Mijn cliënt komt hoe dan ook ooit weer op straat. Het is beter voor iedereen als hij dan genezen is', aldus Herweijer. S. zelf zei tijdens de zitting spijt te hebben van zijn daden. Met het advies tot tbs was hij het 'volkomen eens'. 'Ik wil nu hard aan mezelf gaan werken', aldus S. Het ergst vond hij de verkrachting van een studente in de buurt van Uilenstede, een studentenflat in Amstelveen. Haar heeft hij onder bedreiging vier maal achter elkaar vaginaal en anaal verkracht. Uit de rapportage van het Pieter Baan Centrum blijkt dat S. een man is met twee gezichten. Hij zou verlegen zijn maar soms ook spontaan. Zachtaardig maar ook hard. En hoewel hij in de observatiekliniek huilend kon vertellen over het leed dat hij zijn slachtoffers heeft aangedaan, was hij ook betrokken bij het beramen van een uitbraakpoging.

S. werd in mei min of meer bij toeval gearresteerd omdat hij na zijn daad de aandacht had getrokken van twee surveillerende agenten. Tijdens zijn verhoor bekende S. aanvankelijk twaalf andere verkrachtingen. Aan de hand van de bijzonderheden die hij vertelde concludeerden de rechercheurs van de Jeugd- en Zedenpolitie dat S. de al jaren gezochte 'Nachtwachtlaanverkrachter' moest zijn. Hij werd zo aangeduid omdat hij gedurende enige tijd vooral toesloeg in de buurt rondom het Rembrandtpark in Amsterdam. De politie heeft in de afgelopen jaren op allerlei manieren geprobeerd S. te snappen. Vrouwelijke 'lokvogels' werden ingezet, er werd gepost in parken en er werd een gedragsanalyse gemaakt. Ook werden weergegevens van het KNMI geanalyseerd; de rechercheurs kwamen tot de ontdekking dat de man alleen toesloeg als de vochtigheidsgraad van de lucht meer dan 85 procent was. Na zijn arrestatie bleek dat S. niet alleen in Amsterdam actief was geweest, maar in heel de Randstad. Overal waar hij wedstrijden liep als lange-afstandslouper maakte hij slachtoffers. De officier somde (pogingen tot) verkrachtingen en aanrandingen op in Den Haag, Castricum, Utrecht, Leiden en Alkmaar. Hij benaderde zijn slachtoffers op twee manieren: hij volgde vrouwen tot hun woning en sloeg dan toe, of hij sleurde ze eenvoudig van hun fiets af en trok ze de bosjes in. Altijd bedreigde hij de vrouwen met ernstig geweld. Volgens de analyse van het Pieter Baan Centrum ging het 'niet zozeer om seksuele delicten maar om geweldsdelicten die voortkwamen uit onmachtgevoelens die hij ook zijn slachtoffers wilde opleggen'.

F. Soeteman, 'Ronald joggend op verkrachterspad' de Telegraaf (06-11-1990)

Het opvallendst aan Ronald S. (29) is zijn uithoudingsvermogen. Niet alleen als onschuldig jogger, langeafstandloper en Elfstedenrijder, maar zeker ook als verkrachter. Vijf jaar lang kon hij zijn gang gaan, her en der in de Randstad. Hij besprong vrouwen en meisjes in de duinen, in kelderboxen en in hun eigen slaapkamer. Rond het Rembrandtpark in Amsterdam, in Castricum, Alkmaar, Den Haag, Leiden, Utrecht, Zaandam, Amstelveen en Haarlem: overal waar trainingen of wedstrijden elektromonteur Ronald heenvoerden, als een van de vijftig beste duursporters in Nederland, vierde hij zijn lusten bot.

De politie heeft zo'n vijftig delicten op zijn naam genoteerd, officier van justitie mr. P. Kortenhorst beperkte het procesdossier tot 24 erkende en bewezen gevallen en legde daarvan een vijftal ten laste. Hij eiste gisteren naast terbeschikkingstelling (tbs) met gedwongen verpleging een gevangenisstraf van zes jaar. Uiteindelijk was het aan twee politiemannen op nachtsurveillance te danken, dat Ronald S. op 13 mei kon worden ingerekend, een paar uur nadat hij een vrouw in haar eigen slaapkamer had overrompeld. De agenten zagen een man over de Kattenburgergracht rennen, achtervolgden hem, zagen hem in een auto wegvlugten, hoorden intussen de verkrachtingsmelding, legden verband en konden de identiteit van S. achterhalen. De slapende vrouw die S. die nacht had overrompeld nadat hij door het raam naar binnen was geklommen was in eerste instantie „niet bang, wel stomverbaasd." Hij vergreep zich aan haar, nadat hij haar T-shirt in haar mond had gestopt.

In juni 1986 trok S. in de duinen bij Castricum een vrouw van haar fiets: "Als je gilt sla ik je in elkaar", waarschuwde hij. Dit slachtoffer moest geblinddoekt zijn lusten bevredigen. Het ergste geval, volgens Ronald zelf, speelde zich af in Amstelveen. Hier belaagde hij een vrouw die in de hal van een studentenflat op de lift stond te wachten. Hij voerde haar mee naar een volkstuintencomplex, knoopte haar broek voor haar gezicht en putte zich uit in de gruwelijkste variaties. "Het duurde erg lang", erkende hij. Ook rond zijn vijftiende jaar was Ronald al op het aanranderspad. Hij werd toen niet vervolgd, maar verwezen naar het maatschappelijk werk. Dat loste niets op. "Er werd alleen over koetjes en kalfjes gepraat", zei hij zelf. In de tweede periode vol aandrang was hij alleen inactief als hij een echt vriendinnetje had. Maar zo'n verkering raakte tegen zijn zin uit, omdat hij te passief en te egoïstisch binnen een relatie stond.

Gedragsdeskundigen hebben hem verminderd toerekeningsvatbaar geoordeeld, als gevolg van een ontwikkelingsstoornis: slechte agressie-regulatie, gebrek aan zelfvertrouwen en minderwaardigheidsgevoelens. Onmacht die hij in zichzelf voelde, heeft hij in zijn slachtoffers opgelegd. Volgens de psychiater kan dit verband houden met het feit dat zijn biologische moeder hem zeer kort na de geboorte afstond ter adoptie, waarna hij eerst enkele maanden in een kindertehuis terecht kwam. Zijn nieuwe ouders lieten vervolgens weinig ruimte voor eigen initiatief en verwendden hem. De gecombineerde eis van de officier van justitie, die de slachtoffers volgens hem onder meer de zekerheid moet geven dat zij Ronald niet eerdaags weer op straat zullen tegenkomen, kan in de praktijk uitwerken als gevangenisstraf tegelijk met tbs (gemiddeld negen jaar voor seksuele delinquenten), met dien verstande dat er in elk geval vier jaar lang geen kans op proefverlof is.

Bijlage 3: Wim D.

Onbekend, 'Tbs geëist tegen "genezer' wegens mishandeling' NRC Handelsblad (06-09-1991)

Officier van justitie mr. J. van Ek heeft gisteren voor de Haagse rechtbank terbeschikkingstelling (tbs) met dwangverpleging geëist tegen een 65-jarige "genezer" uit Vlaardingen die ervan wordt verdacht twee kinderen ernstig te hebben mishandeld. Ook zou hij ontuchtige handelingen met hen hebben gepleegd en werden ze regelmatig opgesloten.

In april 1988 trok de man met drie vrouwelijke "volgelingen" in bij de moeder van de kinderen in Alkemade. De kinderen, een meisje van 7 en een jongen van 10, projecteerden volgens de verdachte kwade, telepathische denkbeelden op hun huisgenoten. Zo zou de jongen in gedachten een van de bewoonsters met messen in haar buik steken. Het meisje zou een jonger zusje met een schaar willen bewerken. De verdachte vond mishandeling nodig om deze gedachten uit te bannen. Toen het meisje, na enkele maanden te zijn geschopt en geslagen, "verlicht" was, richtte de "genezer" zich op de jongen. Hij sloeg hem met een zweep en hield regelmatig een hete pook tegen zijn knieën aan. Ook werden blokken hout tegen zijn lichaam gegooid. Volgens de aanklager is het tenlastegelegde 'slechts een bloemlezing'. Opsluiting behoorde ook tot de behandeling. De jongen werd maandenlang vastgebonden in zijn slaapkamer opgesloten, terwijl hem slaapmiddelen werden toegediend. Hij kreeg vrijwel niets te eten. Zijn zusje moest eens zeven uur naakt in een koude badkamer doorbrengen.

Tijdens de zitting verklaarde de man met 'volle liefde' gehandeld te hebben. 'Ik sloeg met pijn in mijn hart want ik ben tamelijk gewelddoos, al zeg ik het zelf.' Volgens het psychiatrisch rapport is de Vlaardinger paranoïde schizofreen en volledig ontoerekeningsvatbaar. Hij is zeer gevaarlijk en de kans is groot dat hij opnieuw strafbare feiten zal plegen. De officier van justitie nam het advies van de psychiater - dwangverpleging - over. De moeder, die geregeld meedeed aan de mishandelingen, stond gisteren nog niet terecht. Het onderzoek tegen haar loopt nog. Wel moesten de drie 'volgelingen' van de genezer zich gisteren voor de rechter verantwoorden. Zij wisten van de mishandelingen en werden beschuldigd van medeplichtigheid.

Tegen een van de hen, die verminderd toerekeningsvatbaar is, eiste de aanklager tbs zonder dwangverpleging en twaalf maanden gevangenisstraf. Hij vond het zeer ernstig dat de vrouw, die arts is, niets heeft gedaan om een eind aan de situatie te maken. Zij verklaarde niet in staat te zijn geweest iets te doen omdat de "genezer", bij wie ze al tien jaar in huis woonde, haar volledig in zijn macht had. Ook een andere volgeling moet volgens de officier van justitie psychiatrisch worden verpleegd. Zij was al ziek toen ze bij de man kwam wonen en de gebeurtenissen zijn haar volgens rapportage niet toe te rekenen. Beide vrouwen zeiden 'ontzettend graag' in behandeling te willen. De behandeling van de zaak tegen de derde huisgenote werd aangehouden. De rechtbank wil nadere psychiatrische rapportage over haar.

F. Soedeman, 'Gekte dreef groep tot kindermishandeling' de Telegraaf (06-09-1991)

Maandenlang zijn een jongetje van 10 en zijn zusje van 7 jaar door een hel van martelingen gegaan, ten prooi aan de waandenkbeelden van de "door God geleide genezer" Wim D. (65). In de rechtszaal ontvouwde zich gisteren een absurd scenario van een gruwelijke gekte die een hele groep mensen heeft geïnfecteerd en willoos heeft gemaakt, met op de achtergrond het gegil van de soms zevenmaal daags gepijnigd kroost.

Hoofddader D. is volledig ontoerekeningsvatbaar. Officier van justitie mr. J. van Ek vorderde ontslag van rechtsvervolging, plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis, en terbeschikkingstelling (tbs) met dwangverpleging wegens het gevaar dat hij blijft opleveren. Omringd door vier vrouwen, onder wie een arts en de moeder van de kinderen, bedacht de broodmagere voormalige boekhouder, bij wie paranoïde schizofrenie is herkend, telkens nieuwe methoden om de telepathisch uitgezonden kwade gedachten" van de kinderen af te kappen. De vrouwen konden en durfden zich niet te verzetten. Zij waren volledig in de ban van Wim.

Lia V., de moeder van de kinderen, deed in april aangifte, ook van haar eigen aandeel in de krankzinnige rituelen. Tegen haar loopt nog een gerechtelijk vooronderzoek. Zij wordt nog niet berecht omdat de kinderen bij haar verblijven, en omdat zij nog wordt "gedeprogrammeerd". "Ik ben de gewelddoosheid en de liefde zelf", beweert Wim D. "Ik heb met de beste bedoelingen en met volle liefde gehandeld." Maar als genezer was hij allesbehalve een zachte heelmeeester. Het jongetje werd stelselmatig afgeranseld, kreeg houtblokken op zich gesmeten, werd met een hete pook bewerkt, kreeg zweepslagen waardoor zijn balzak scheurde, moest urine drinken, werd uitgehongerd en moest slaapmiddelen slikken, en werd aan handen en voeten gebonden (de 'zwaantjeshouding') maandenlang in zijn kamertje opgesloten.

In een eerdere periode was zijn drie jaar jongere zusje veelvuldig slachtoffer van slaag en rug en billen. En allemaal omdat hun jongere zusje van anderhalf volgens Wim D. "gestoord krijste" en omdat huisgenote Annemiek van der L. (36) zich vaak niet lekker voelde. Wim D.: "Annemiek zei vaak dat ze voelde dat de jongen haar met messen in de borst stak. Als ik hem dan sloeg, was het voor een uurtje over." Annemiek zelf, verdacht van medeplichtigheid: "Als er iets met mij aan de hand was, legde Wim het altijd zo uit dat het kwam door slechte telepathische invloeden. Ik had last van buikpijn, en kreeg echt de indruk dat het hielp als Wim die jongen sloeg." Ook Annemiek blijkt ontoerekeningsvatbaar. Tegen haar is tbs zonder verpleging gevorderd, maar met de aanwijzing zich te laten opnemen.

Wel strafbaar is volgens officier van justitie de 34-jarige arts Ingeborg van G. De eis: 1 jaar en tbs. Haar hang nog een procedure voor het medisch tuchtcollege boven het hoofd. Wij kende Wim D. al tien jaar en had tot 1983 een relatie met hem. "Het is nooit in me opgekomen, weg te gaan. Hij speelde in op je schuldgevoel: weggaan zou voor anderen verschrikkelijke dingen veroorzaken. Je kon niet meer zelfstandig denken. In de groep leefde het idee dat al dat slaan nodig was om de kinderen te genezen.

De arts, hypergevoelig, kwetsbaar, verminderd toerekenbaar door een diepe identiteitsstoornis, heeft zelf nooit actief mishandeld, wel toegekeken. "En ik werd erbij geroepen als er verwondingen waren. Ik vond het afschuwelijk, maar ik sloot me ervoor af." "Van een arts mag je iets méér verwachten", vond officier van Ek. "Ze had de situatie kunnen inschatten. Zij was medeplichtig omdat zij de signalen (bijvoorbeeld van Annemiek) doorgaf, waarvan ze wist dat D. daarop met de zweep naar boven zou rennen.

Bijlage 4: John van I. & Michel V.

Onbekend, 'Acht jaar en tbs geëist voor moord' *NRC Handelsblad* (18-07-1992)

Acht jaar gevangenisstraf en terbeschikkingstelling met dwangverpleging is door officier van justitie mr. J. Boogers gisteren voor de rechtbank in Den Bosch geëist tegen twee Eindhovenaren die begin dit jaar de alleenwonende en geesteszieke R.B. om het leven hebben gebracht. Beide verdachten, van 21 en 22 jaar, hebben hun aandeel in de moord op de 31-jarige R. B. bekend. Een derde verdachte van zeventien jaar uit Helmond stond achter gesloten deuren voor hetzelfde feit terecht.

De verdachten en het slachtoffer woonden in hetzelfde flatgebouw aan de Bokrijkstraat in Eindhoven. Nadat het drietal hun eigen biervoorraad had opgedronken, gingen ze op zoek naar nog meer drank. In het flatgebouw werd bij verschillende woningen aangebeld. Uiteindelijk belandden zij bij B., die pas open deed na langdurig aanbellen. Bij hem vond het drietal wel drank. Zij besloten van de gelegenheid gebruik te maken hem aan de tand te voelen over het gerucht dat B. vrouw en kind om het leven zou hebben gebracht. Na een urenlange mishandeling bekende het slachtoffer uiteindelijk dit nooit begane misdrijf. B. overleed aan ernstig hersenletsel. Twee dagen later werd hij begraven in het vlakbij gelegen park. De verdachten stonden ook terecht voor mishandelen van een invalide bewoner van het flatgebouw in december 1991.

Onbekend, 'Doodsbange Roelof doodgemarteld: 8 jaar cel geëist hoofddaders' *de Telegraaf* (18-07-1992)

Er waren uiteindelijk zeker 20 klappen met een houten stoelpoot voor nodig voordat de 31-jarige psychiatrische patiënt Roelof Burema uit Eindhoven voorgoed ophield met schreeuwen. Ruim vier uur hadden zijn beulen nodig om hun in doodsnoed verkerende, om genade smekende contactgestoorde buurman met beurtelings toegediende karakteschoppen en later met de poten van een stukgeslagen stoel letterlijk de schedel te verbrijzelen en voorgoed de mond te snoeren.

Tegen de twee hoofddaders van deze gruwelijke martelpartij, de 21-jarige John van I. en zijn 22-jarige kompaan Michel V., eiste de Bossche officier van justitie mr. J.C.P.M. Boogers gisteren ieder acht jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf plus tbs met langdurige dwangverpleging. De zaak tegen een derde verdachte, de 17-jarige Robert H., werd gisteren gezien diens jonge leeftijd achter gesloten deuren behandeld. Het moordzuchtige trio was in de nacht van 28 op 29 januari rond drie uur 's ochtends na een drinkgelag in de flat van John van I. aan de Bokrijkstraat in Eindhoven-Noord zonder drank komen te zitten. De werkloze John van I., die mede-flatbewoners al eens eerder had laten weten dat hij „de baas van het flatgebouw” was, had hierop besloten in het holst van de nacht bij burens aan te bellen voor drank. Zo belden zij uiteindelijk ook aan bij de weerloze Roelof Burema. Een in zichzelf gekeerde contactgestoorde man, die volgens officier van justitie mr. Boogers „geen vlieg kwaad deed”.

Toen de verschrikte buurman opendeed, pakten ze een biertje uit de koelkast van de doodsbange Roelof Burema. Daarna wilden de ongenode' gasten opheldering over het gerucht dat Burema ooit getrouwd zou zijn geweest en zijn echtgenote en dochtertje door verdrinking om het leven zou hebben gebracht. Maar Burema, vanaf zijn 15e jaar geestesziek en niet of nauwelijks in staat contacten te leggen, was nooit getrouwd geweest. Zowel John van I. als Michel V. ontstaken in blinde woede omdat hij tijdens 'zijn verhoor' niet wilde toegeven zich aan deze feiten te hebben schuldig gemaakt. Na enkele harde klappen in zijn gezicht bekende de doodsbange Roelof tenslotte. Het wrede spel duurde vier uur.

Bijlage 5: Mohammed B.

Onbekend, 'Eis: 10 jaar voor moord op sigarenboer' *NRC Handelsblad* (05-07-1994)

De officier van justitie heeft tien jaar gevangenisstraf en terbeschikkingstelling met dwangverpleging geëist tegen de 18-jarige die heeft bekend de Amsterdamse sigarenhandelaar A. Hartman te hebben doodgeschoten. De zitting had gisteren plaats achter gesloten deuren, omdat de verdachte ten tijde van de moord 17 jaar was. Wegens de ernst van het misdrijf wilde officier van justitie L. Arendsen hem echter wel laten berechten volgens het meerderjarigenstrafrecht. In dat geval is het mogelijk de jongen voor lange tijd, eventueel levenslang, te laten verplegen. Volgens psychiaters van het Pieter Baan Centrum is dat nodig, omdat hij een ernstige persoonlijkheidsstoornis heeft. Hij zou een 'wandellende tijdbom' zijn.

Vorig jaar november werd Hartman in zijn sigarenhandel doodgeschoten. In februari werd de verdachte door de politie gearresteerd. Hij bleek op 15-jarige leeftijd al een 50-jarige vrouw met een mes om het leven te hebben gebracht. Hij werd daarna behandeld in orthopedagogisch centrum De Marke in Rekken. Begin oktober bleef hij daar weg na een weekeinde proefverlof en dook onder. Een maand later schoot hij Hartman neer. De moord wekte veel beroering in de buurt.

De advocaat van de verdachte, J.P. Plasman, vindt de eis van tien jaar cel veel te hoog. Hij gaat akkoord met de toepassing van het meerderjarigenstrafrecht, om langdurige behandeling mogelijk te maken, maar niet om een hoge straf op te leggen. De maatschappelijke onrust van destijds heeft bij de eis een rol gespeeld, zegt Plasman. 'Die onrust is ontstaan omdat het een jongen betrof die justitie met verlof had laten gaan. Dat is een fout van justitie geweest. Daar kon hij niks aan doen.' Officier van justitie Arendsen zei tijdens de zitting dat het openbaar ministerie verdeeld was over de hoogte van de eis. Haar collega's wilden eigenlijk een hogere straf eisen.

F. Soeteman, 'Eis tien jaar voor moord sigarenman' *de Telegraaf* (05-07-1994)

Tegen de jeugdige Mohammed B., die begin november de Amsterdamse sigarenwinkelier André Hartman (51) heeft doodgeschoten, is tien jaar gevangenisstraf geëist en tbs-dwangverpleging. De nu 18-jarige jongen maakte zich op zijn 17de jaar tot tweevoudig moordenaar, want toen hij 15 was stak hij in de hoofdstad al een vrouw van 50 jaar dood. Hij kreeg daarvoor de jeugdmaatregel, "bijzondere behandeling" opgelegd. Zijn laatste misdrijf pleegde hij toen hij was weggebleven van een proefverlof van jeugdinternaat De Marke te Rekken, ofschoon hij niet lang tevoren volgens zijn advocaat mr. P. Plasman zelf nog had gemeld dat hij "nog niet aan verlof toe was".

Officier van justitie mevr. mr. L. Arendsen zei ter motivering van haar eis dat nu beveiliging van de maatschappij en vergelding op de eerste plaats moeten komen. Zij onthulde dat collega-officieren vinden dat eigenlijk een zwaardere straf op zijn plaats is. Een onderzoeker heeft Mohammed "een wandelende tijdbom" genoemd. "Hij zit onder de valium of hij is een heel goede toneelspeler", zei mevrouw An Hartman, de weduwe van het slachtoffer, die het grootste deel bijwoonde van de uitzonderlijke terechtzitting achter gesloten deuren. Zij doelde op de opvallend slome en soms warrige manier van praten van Mohammed B.

De jongeman legde er vooral de nadruk op dat hij op 6 november helemaal niet van plan was een overval te plegen. Dat hij een zonnebril droeg was om te voorkomen dat mensen aan hem konden zien dat hij "gestrest" was, zei hij. De capuchon over zijn hoofd was volgens hem slechts "Amsterdamse stijl", en zijn revolver had hij de hele dag al bij zich omdat hij zich bedreigd voelde door een mededader van zijn eerste levensdelict.

B. heeft gezegd niet meer te weten hoe hij in de sigarenwinkel van de heer Hartman (al vijftien maal overvallen) op een hoek van de Molukkenstraat, terecht was gekomen. Hij noemde het puur toeval. Eigenlijk, beweerde hij, zocht hij een confrontatie met de politie. Hij was kwaad omdat hij op de stageplaats waarheen hij vanuit Rekken was gestuurd, voorafgaand aan zijn verlof, was beschuldigd van diefstal. "Als ze me dan al de grond in willen boren, dan maar letterlijk. Daarom zocht ik de confrontatie", zo legde hij uit. Toch hebben vrienden van hem verteld wat hij achteraf over de schietpartij zei: "Dit is een overval, blijf alstublieft staan." Toen de heer Hartman niettemin op hem af was gekomen zou hij tweemaal hebben geschoten. In de rechtszaal zei Mohammed gisteren dat hij op dat moment niet eens beseftte dat hij een vuurwapen in zijn hand had. Wat hij echter wel al langer wist: angst slaat bij hem snel om in woede, en dan valt hij aan.

Mohammed was op het moment van de daad verminderd ontoerekeningsvatbaar. Er is sprake van een ernstige ontwikkelings- en persoonlijkheidsstoornis die intensief behandeld moet worden, omdat anders voor herhaling van ernstige feiten moet worden gevreesd. Advocaat mr. Plasman zei zich wel te kunnen vinden in een volwassen tbs-maatregel, maar verzette zich fel tegen de "volwassen straf" van 10 jaar, die volgens de officier vooral ook is ingegeven door de onrust die de schietpartij in de samenleving heeft veroorzaakt. "Ik heb erop gewezen dat die onrust voornamelijk is ontstaan doordat bleek dat deze jongen op vrije voeten was", aldus mr. Plasman. "Daarvoor was justitie zelf verantwoordelijk. Dat moet je dan niet afwentelen."